

Az eredménykimutatás összehasonlíthatósága az angolszász és kontinentális számviteli filozófiában

Csányi Anita, doktorandusz

Nyugat-magyarországi Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Pénzügyi és Számviteli Intézet

e-mail: csanyianita88@gmail.com

Kulcsszavak: számviteli információ, eredménykimutatás, etika, jogalkotás

BEVEZETÉS

A számvitel a gazdasági tevékenység mérését hivatott segíteni, bizonyos fokú szabályozása gazdasági és jogi rendszertől függetlenül a világ összes országában érvényesül. A beszámolókkal szemben támasztott követelményekhez különböző tényezők járultak hozzá, melyek eltérő megközelítéseket eredményeztek, ebből következően alapvető különbség van azok között az országok között, akik diszpozitív jogalkalmazás¹ hagyományait követik, illetve amelyek kodifikált jogrendszerrel rendelkeznek. Az utóbbi kategóriába tartozó országok formális úton előírják a beszámoló tartalmát, és a beszámoló rendszere a társasági adó alapjaként is funkcionál. Az úgynevezett szabadelvű (diszpozitív) jogalkotást követő országokban nagyobb súllyal bírnak a tiltások, nem határozzák meg konkrétan a beszámolókkal szemben támasztott követelményeket, és a pénzügyi beszámolás céljai gyakran eltérőek az adózási céloktól. (Epstein-Mirza, 2002)

A beszámolóból nyert információ megbízhatóságát, minőségét Magyarországon és a kodifikált joggal rendelkező országokban a számviteli (vagy egyéb, a beszámolót szabályozó) törvény előírásainak betartása hivatott biztosítani. A számvitelre, mint a döntéseket megalapozó információszolgáltatási eszközre is tekinthetünk, és e döntések erősen befolyásolják a vállalkozások működését, tehát a számviteli információszolgáltatás maga vet fel etikai kérdéseket.

A KONTINENTÁLIS ÉS AZ ANGOLSZÁSZ MODELL

Epstein és Mirza (2002) szerint a kodifikált jog és a „szabadelvűség” kettősségén kívül a számviteli szakma és a beszámolási szabályok fejlődését számos egyéb tényező is alakította. A számviteli kultúra felvirágzásának nagymértékben kedvezett a vállalkozói szabadságot preferáló szemlélet. Az inflációs tapasztalatok úgy érzékeltették hatásukat az egyes pénzügyi kimutatásokban, hogy hozzájárultak a számviteli alapelvek megfogalmazásához. Az árstabilitás körülményei között a beszámolókkal szembeni elsődleges elvárás az objektivitás és megbízhatóság volt, míg inflációs környezetben ezekkel szemben előtérbe került a relevancia, érthetőség és összehasonlíthatóság. Napjainkban a számvitel ezen elvárások együttes alkalmazásával igyekszik biztosítani a megbízható és valós összképet.

Az angolszász rendszer alapjai

Az angolszász modellben a számviteli problémákra standardok segítségével adnak választ, ezzel ellentétben, a kontinentális modell a számvitel törvényi szabályozására épül. Ez a jogrendszerek eltéréseinek köszönhető, mivel az angolszász típusú országokban az úgynevezett precedens-jog dominál, ezzel szemben a kontinentális államokban jogszabályok segítségével fogalmazzák meg a magatartásnormákat. (Dr. Ferenczi, 1998) A

---

¹ Eltéréseket engedő jogalkalmazás, mely abban az esetben érvényesül, ha jogszabály alkalmazásában érintett felek másképpen nem rendelkeznek.

számvitel szabályozási kerete az angolszász országokban szakmai szervezetek által kidolgozott standardokra, értelmezésekre, ajánlásokra épül. A piaci szereplők információval való ellátása áll a középpontban, az adózási rendszer a számviteli követelményektől élesen elkülönül. Mivel a vállalkozások forrásaik jelentős hányadát a pénz- és tőkepiacokról szerzik be, a beszámolás a befektetők informálását, kiemelten a vagyon és annak változásának bemutatását szolgálja. A beszámolás rendjének ellenőrzését a könyvvizsgáló és az értéktőzsde végzik. Az óvatosság elve nem dominál annyira, mint a kontinentális országokban. Az angolszász országok pénzügyi kimutatásaiban általában reálisabb eredményt, magasabb eszközértéket, és alacsonyabb céltartalék-képzést eredményez. A megbízható és valós kép kialakítására fektetnek nagy hangsúlyt az intézményi befektetők szerepe miatt, akik befektetési döntéseiket megalapozó, releváns, valós információt igényelnek. Ebben a gazdasági környezetben az adott ország nemzeti számviteli rendszere gyorsabban képes adaptálni a nemzetközi számviteli standardokat, mint a kontinentális irányvonalat képviselő országok.

A kontinentális európai rendszer alapjai

A „kontinentális” típusú számvittel rendelkező államokban a beszámolás állami és ezen keresztül adóztatási célokat szolgál. A banki finanszírozás elterjedésével az elsődleges igény az óvatosság elvének betartása lett, és a jogalkotásban a hitelezők védelme előkelő helyet foglalt el. Az óvatosság elve tehát a kontinentális modellben alapvető szabály, valamint a realizációs elv szerepe is domináns, azonban a közzétett adatok kevésbé alkalmasak befektetői döntések megalapozásához. Az ellenőrzés szerepköre a könyvvizsgálókon kívül az adóellenőrökre is kiterjed. Mivel az adóalapot a számviteli eredményből kell levezetni, így az adótörvény előírásai esetenként preferáltabbak, mint a számviteli elszámolásoké. A számviteli és adótörvények szorosan kapcsolódnak egymáshoz, emiatt a társaságok adózásáról szóló törvény jelentős szerepet tölt be a beszámoló elkészítésénél. Az adótörvény normatív értékeinek alkalmazására is lehetőség nyílik, amennyiben a számviteli szabályozás választási lehetőséget kínál.²

Mivel a kontinentális országok többségének jogrendje a római jog elvein alapszik, lényegesen nagyobb mértékű az eltérés a nemzeti szabályozások és nemzetközi standardok között, melynek következtében a két irányzat egymáshoz való közelítése is hosszabb időt igényel. A megbízható és valós összkép biztosítása tehát mind a kontinentális, mind az angolszász jogrendszerrel rendelkező országok számviteli szabályozásában mérvadó. Azonban a beszámoló információ tartalmát tekintve többségében múltbéli adatokon nyugszik, így kevésbé alkalmas a gyors döntéshozatal elősegítésére, mely felveti a társadalmilag felelős magatartás kérdését a számviteli beszámolóval kapcsolatban. (Böcskei, 2015)

EREDMÉNYKIMUTATÁS ÖSSZEÁLLÍTÁSA MAGYAR ÉS NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁS SZERINT

Az egyes országokban fellelhető eltérő jogrendszerre vezethető vissza, hogy az információ címzettjeinek alakulása is különbségeket mutat. A törvény alapú számviteli szabályozás első sorban a banki finanszírozási rendszer elterjedésének kedvez, így ebben a gazdasági környezetben a hitelezők informálására fókuszálnak a gazdálkodó szervezetek. Mivel a hitelezői érdekek megkívánják a stabil vagyonszerkezetet a hitel visszafizetésének bizonyossága miatt, az óvatosság elvének betartása megkülönböztető figyelmet érdemel. A számvitel standard alapú szabályozása összekapcsolódik a tőzsdén jelen lévő, és

---

² http://193.6.12.228/uigtk/uisz/nk_szv_1.pdf

forrásigényét ott kielégítő vállalkozásokkal, ennek köszönhetően a befektetők tájékoztatása élvez prioritást. (Borbély, 2012)

Az eredménykimutatás összeállítása minden esetben teljesítmény szemléletű, ugyanis ez a fajta megközelítés segíthet az egy időszakon belül keletkezett bevételek és felmerült ráfordítások összekapcsolásában. A bevételek és ráfordítások különbözeteként pedig meghatározható a vállalkozás működésének eredménye. Az eredménykimutatás készítésének célja, hogy az érdekhordozók megismerhessék a gazdálkodó egy időszak alatt nyújtott teljesítményét, és ennek segítségével megbecsüljék a jövőbeni kockázatokat és megalapozzák döntéseiket.

Eredménykimutatás a magyar szabályozásban

Az eredményt egy adott üzleti év hozamainak és ráfordításainak különbözeteként határozhatjuk meg, melynek összetevőit az eredménykimutatás tünteti fel. Magyarországon a 2000. évi C. törvény részletesen szabályozza az eredménykimutatás tagolását, tételeinek tartalmát. Az eredménykimutatás a gazdálkodó szervezet adózott eredményének levezetését tartalmazza, melyet az üzemi, üzleti tevékenység eredményének és pénzügyi műveletek eredményének az adófizetési kötelezettség levonásával lehet meghatározni. Ennek megfelelően a következő eredménykategóriák különíthetők el:

- üzemi (üzleti) tevékenység eredménye,
- pénzügyi műveletek eredménye,
- szokásos vállalkozási eredmény,
- adózás előtti eredmény,
- adózott eredmény.

Összköltség eljárással készülő eredménykimutatás az üzleti évben elszámolt értékesítés nettó árbevételét, a saját teljesítmények értékét és egyéb bevételeket jegyzi eredményt növelő, illetve az anyag- és személyi jellegű ráfordításokat, értékcsökkenési leírást és egyéb ráfordításokat pedig eredményt csökkentő tételként. Forgalmi költség eljárást alkalmazó vállalkozás az értékesítés nettó árbevételét csökkenti az értékesítés közvetlen- és közvetett költségeivel, valamint figyelembe veszi az egyéb bevételeket és ráfordításokat. A számviteli törvény az eredménykimutatás tételeinek tartalmát részletesen ismerteti.

Eredménykimutatás a nemzetközi szabályozásban

Az IAS 1 az átfogó eredménykimutatással kapcsolatban szabályozza az eredmény levezetési eljárásokat, és az eredménykimutatás lehetséges formáit. Az adott időszakra vonatkozóan minden bevételt és ráfordítást tartalmaz, azonban ez két különböző módon valósulhat meg: az első esetben egyetlen átfogó eredménykimutatás elkészítésével, vagy két külön kimutatás segítségével.³

Az eredménykimutatás tartalma és szerkezete azonban nem kötött, a standard csupán olyan tételeket jelöl meg, melyeket feltétlenül meg kell jeleníteni, vagyis a minimális tartalmat írja elő. A minimális tartalmi előírásból fakadóan lehetőség van összevonásokra, azonban ezek nem szolgálhatnak fontos információk elrejtésére, tehát az összesítések végrehajtásakor szem előtt kell tartani a lényegesség elvét. Ilyen kérdéskör a bevételek és ráfordítások egymással való összevonása, mely csak abban az esetben lehetséges, ha azt valamely külön standard lehetővé teszi, vagy nem számítanak lényegesnek, illetve ugyanazon, vagy hasonló ügyletből származnak.

---

³ <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias1>

Ahhoz, hogy egy tételt fel lehessen venni az eredménykimutatásba, az meg kell, hogy feleljen az IASC Keretszabálya szerinti beszámoló elemeire vonatkozó definícióknak és a kimutatására vonatkozó előírásoknak, melyek a következők:

- az adott tétel feleljen meg a beszámoló egyik elemére adott definíciónak,
- a jövőbeli gazdasági hozam bizonytalanságának mértéke legyen megállapítható, megbecsülhető az éves beszámoló elkészítésekor rendelkezésre álló információk alapján,
- a tétel bekerülési-, vagy egyéb értékét megbízhatóan meg lehessen állapítani, ez az érték legyen számszerűsíthető,
- a tétel relevanciája, vagyis a vele kapcsolatos információk bírjanak döntést befolyásoló szereppel,
- megbízható, tehát a tétel nem csupán jogi formájának, hanem gazdasági tartalmának megfelelően is kimutatható és elszámolható legyen. (Epstein-Mirza, 2002)

Az eredmény levezetése során elsőként az *időszaki eredmény* kerül meghatározásra, melynek formátumára két lehetőség nyílik. Az első módszer megnevezése „nature of expense method”, mely szerint a ráfordítások bemutatása történhet jelleg szerint, azaz költségnemenként, vagyis a ráfordítások természete szolgál csoportosítási alapul. Második lehetőségként az angol szóhasználatban „cost of sales method”-ként ismert - a ráfordítások funkcionkénti besorolását adja meg. Az eredmény levezetésének módját a gazdálkodó szervezet szabadon választhatja meg, döntése többek között az általa végzett tevékenységtől, a vállalat méretétől, számviteli információs rendszerétől függ.

Az *egyéb átfogó eredmény* tételeinek bemutatása végrehajtható adózás utáni értéken, illetve az adó levonását megelőzően. Az egyéb átfogó eredménytételek tartalmazzák azon elemeket, melyek a standard előírásaiból következően nem jelennek meg az időszaki eredmény részeként, azonban tágabb értelmezésben a vállalkozás hozamaihoz és ráfordításaihoz tartoznak, de nem a tulajdonosi minőségben végrehajtott tranzakciók következményei. A hozamok és ráfordítások különbözeteként megjelenő átértékelési különbözetet a tőkeágon való elszámolás segítségével helyezik a saját tőke tartalékai közé.

A magyar és nemzetközi szabályozás összevetése

Az eredménykimutatás magyar és nemzetközi szintű szabályozása közötti első nagy különbség a formai előírásokban mutatkozik meg, hiszen hazánkban az eredménykimutatás minden esetben egységes dokumentumként kerül közzétételre, míg nemzetközi szinten készülhet átfogó eredménykimutatás formájában, illetve két külön kimutatásként költségnemenkénti bontásban egyéb átfogó eredménytételekkel kiegészítve. A költségek különböző módon csoportosíthatóak az eredménykimutatásokban, Magyarországon a természetük és elszámolhatóság szerint, az IAS előírásokhoz igazodva jellegük és funkció alapján, ami ugyan az, csak más kifejezésekkel.

A második fő eltérés a tartalmi elemek között keresendő, hiszen a standard nem ad meg tartalomra vonatkozó kötött előírásokat, csupán egy minimális tartalmat ír elő, míg a vonatkozó hazai jogszabályok megkövetelik egy előzetesen meghatározott tartalom megjelenítését. A magyar számviteli törvénnyel ellentétben a nemzetközi szabályozásban más értelmezésben használatosak az egyes eredménykategóriák, valamint tételeik tartalmában is eltérések mutatkoznak meg:

- az eredménykimutatás az egy részvényre jutó nyereség meghatározásához kapcsolódó mutatószámokkal bővül,
- a nemzetközi gyakorlat költségnemenkénti bontás esetén az ingatlanok, gépek, berendezések tekintetében külön soron jeleníti meg azok elszámolt értékvesztését, kiemelve azt az egyéb ráfordítások közül,

- az IAS 1 fogalmi meghatározásából eredően összevontan kezeli a belföldi és exportértékesítések árbevételét,
- a pénzügyi műveletek bevételei nem szerepelnek az eredménykimutatásban külön soron, csak a pénzügyi ráfordítások,
- az értékelési különbözeteket előjeltől függetlenül nem a pénzügyi műveletek eredménye, hanem az egyéb átfogó eredménytétel között szerepelteti,
- az egyéb átfogó jövedelem kimutatásban a bevételek és ráfordítások közvetlenül a saját tőkével szemben kerülnek elszámolásra,
- a hazai szabályozástól eltérően értelmezi a lényegesség elvét, ugyanis ebben az esetben minden lényeges tételt elkülönítve kell kimutatni.

Az eredménykimutatás hivatott segíteni a befektetőket a vállalászási tevékenység hatékonyságának minősítésében és a jövőre vonatkozó kockázatok mérésében. Mindemellett szükséges megemlíteni, hogy a jövőbeli események bizonytalan kimenetelűek. Ezekon felül mind a törvény alapú, mind a standardok által szabályozott beszámolási rendszer esetében figyelembe kell venni az eredmény torzítására irányuló szándékolt törekvéseket. Az úgynevezett kreatív számvitel torzító elemei közé sorolhatóak:

- eszközök eladása és visszavásárlása,
- indokolatlan barterelszámolások,
- vagyoneértékelési gyakorlat alkalmazása és azzal való visszaélés,
- szándékos torzítások az eszközök felújítása és javítása kapcsán,
- szándékos hibák ejtése a könyvelésben,
- a számviteli politika folyamatos, nem kellően indokolt változtatása előnyösebb eljárások alkalmazása miatt,
- a befektetett eszközök kimutatása a forgóeszközök között és fordítva,
- olyan eszközök értékének kimutatása, amelyek a vállalkozásnak a jövőben már nem hozhatnak hasznot (az óvatosság elvének megszegése),
- az eszközök értékének torzítása már a beszerzéskor, ebből kifolyólag helytelen bekerülési érték megállapítása a könyvekben, az eszközök élettartamának szándékos hibás becslése,
- mérlegen kívüli finanszírozás technikáival való visszaélések:
  - operatív és pénzügyi lízing felcserélése,
  - a követelés vagy a faktoring értékesítésének helytelen elszámolása,
  - az anyavállalat mérlegében nem kerülnek kimutatásra a leányvállalatok adósságai,
  - elégséges céltartalék képzés kihagyása a könyvekből, különös tekintettel a kezességvállalásokra.⁴

A SZÁMVITELI SZAKMA ETIKAI FELELŐSSÉGE AZ EREDMÉNYKIMUTATÁS ÖSSZEÁLLÍTÁSOKOR

Mind az eredmény torzítására irányuló szándékolt törekvések, mind az eltérő számviteli szabályozásból eredő specifikusságok az információ torzulásához vezethetnek, mely befolyásolja a döntéshozók értékítéletét. Ennek kapcsán szükséges megemlíteni a számviteli szakemberek nagymértékű erkölcsi felelősségét, hogy a beszámoló megbízható és valós képet adhasson a vállalkozás pénzügyi, jövedelmi és vagyoni helyzetéről.

A számviteli információs szolgáltatás minden mozzanatában részt vevő erkölcsi felelősséggel tartozik cselekedeteiért. A számviteli szakemberek munkájának etikusságát hivatott megfogalmazni a Nemzetközi Számviteli Etikai Sztenderdalkotó Bizottság

⁴ <http://www.msztasasag.hu/download/Nemzetkozi%20szamvitel%202013.ppt>

(International Ethics Standards Board For Accountants – IESBA), mely kibocsátott egy etikai kódexet. A kódex megfogalmazása szerint a számviteli munka etikai alapelvei a következők:

- Becsületesség – A számviteli szakember szakmai munkájának végzése során nyílt, becsületes kell, hogy legyen.
- Tárgyilagosság – A számviteli szakember nem lehet elfogult, az érdekkonfliktusok feloldására kell, hogy törekedjen, szakmai véleménye semlegességet kell, hogy tükrözzön.
- Titoktartás – A számviteli szakembernek tiszteletben kell tartania a tudomására jutott üzleti információk bizalmasságát.
- Szakmai magatartás – A számviteli szakembernek a vonatkozó jogszabályi előírásokat be kell tartania, hogy elkerülje a szakmaiságát kétségbevonó tevékenységeket.

Hazánkban a könyvvizsgálók szakmai felelősségét külön etikai alapelvek szabályozzák. A Könyvvizsgálók Etikai Kódexe az IFAC által kibocsátott irányelveken alapul, és a kódex alapján a Kamara fegyelmi bizottsága etikai vétség esetén büntetést szabhat ki.

ÖSSZEGRZÉS

Értekezésemben az eredménykimutatás hazai és nemzetközi szabályozás szerinti összeállításával és jelentőségének bemutatásával foglalkoztam. Áttekintettem kontinentális és angolszász modell különbözőségeit. Az eredménykimutatás összeállításánál a magyar és nemzetközi szintű szabályozásban számos eltérés figyelhető meg, melyből az első már a formai előírásokban megmutatkozik. Hazánkban az eredménykimutatás egységes dokumentumként készül el, a benne szereplő költségek csoportosítása természetük vagy elszámolhatóságuk szerint történhet. Az IAS 1 megfogalmazásában a kimutatás készülhet átfogó formában, illetve két külön dokumentum formájában a költségek jellege szerinti bontást alkalmazva, és egyéb átfogó eredménytételével kiegészítve. A második fő eltérés a tartalmi elemek meghatározásában figyelhető meg, mivel a magyar számviteli törvénnyel ellentétben az IAS/IFRS előírásai szerint más értelmezésben használatosak az egyes eredménykategóriák, valamint az eredménykimutatás tételeinek tartalma is jelentős eltéréseket mutat.

Mind a 2000. évi C törvény, mind az IAS/IFRS-ek szerint készült eredménykimutatás biztosítja a megbízható és valós képet a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről az érdekeltek számára, azonban a magyar szabályozás kötöttsége nem ad lehetőséget az iparági sajátosságoknak és a vállalat tevékenységi körének megfelelő beszámoló, eredménykimutatás összeállítására. Meglátásom szerint a hazai számvitelre vonatkozó törvények szigorú előírásaiból kifolyólag a költség-haszon elve bizonyos esetekben nem érvényesülhet maradéktalanul. A vállalati kapcsolatok kiszélesedése létjogosultságot ad az eltérő szabályozási rendszerek harmonizációjára való törekvéseknek, azonban a harmonizáció során figyelemmel kell lenni bizonyos etikai kérdések szem előtt tartására is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Szakirodalom

- Barry J. Epstein – Abbas Ali Mirza (2002): IAS Nemzetközi számviteli standardok. Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt., Budapest
- Borbély Katalin (2012): Fejezetek a számvitel történetéből. Gazdasági Tudásközpont Alapítvány, Sopron

Bökcei Elvira (2015): Üzleti jelentés versus társadalmi felelősség-I. rész. Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 57. évf./4. sz., pp.179-181.

Dr. Ferenczi András (1998): Az európai számviteli rendszerek összehasonlítása. Számvitel és Könyvvizsgálat 1998/10., s.l.

Lakatos László Péter – Kovács Dániel Máté – Madarasiné Dr. Szirmai Andrea – Mohl Gergely – Rózsa Ildikó (2013): A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélete és gyakorlata. Magyar Könyvvizsgálói Kamara Oktatási Központ, Budapest

Jogszabályok

IAS1, <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias1> (letöltve: 2016.05.12.)

1875. évi XXXVII. törvény, kereskedelmi törvény,
<http://1000ev.hu/index.php?a=3&param=5692> (letöltve: 2016.05.12.)

2000. évi C. törvény a számvitelről, hatályos: 2016.01.01-től
http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=49554.73353 (letöltve: 2016. 05. 12.)

Internetes források

Erős Adrienn (2010): Nemzetközi számvitel
http://193.6.12.228/uigtk/uisz/nk_szv_1.pdf (letöltve: 2016. 05. 11.)

Matukovics Gábor – Szirmai Andrea (2009): Nemzetközi számviteli sajátosságok. Elméleti és gyakorlati kérdések a IFRS (IAS) és US GAAP gyakorlatában. Magyar Szakértői Társaság
<http://www.msztarsasag.hu/download/Nemzetkozi%20szamvitel%202013.ppt>
(letöltve: 2016. 05. 12.)